

מאמר
וזכרתי להם ברית גו' – ה'תשל"ד

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא-לאור לש"פ בהר-בחוקותי, מבה"ח סיון, היתשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

הי' תהא שנת פלאות אראנו

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת דאברושא

בניהם ובנותיהם

לוי, נחמה, שלום דובער, מרדכי, שניאור זלמן,

משה, ישראל ארי' ליב, ניסן ודינה

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

גרייזמאן

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' שמואל שיחי גרייזמאן

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת רבקה שיינא שיחיו פעוונזנער

[אגרת המזכירות בנידון הנ"ל]

בי"ה, די אלול תשי"ט
ברוקלין

הנהלת צעירי אגודת חב"ד
סניף תל אביב,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מצורף פה מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לביהכ"נ אשר בנוזחא יפרת"א על מכתבם,
הנכתב ע"י מר מנשה לוקברניק שי', נוזחא א' רח' באר שבע 227, מסי 19,
ואל בינתם נשען אם למסור המכתב. וכן בהנוגע לאופן המסירה.
ות"יח על טרחתם בזה ועל ההודעה מהתוצאות בזה,
בכבוד וברכה לכוח"ט

א. קווינט, המזכיר

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפסה בתשורה (לאופר, תשע"ב).

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

בי"ה, ד' אלול תשי"ט
ברוקלין

הנהלת בית הכנסת אשר בנוזאה יפּרתל אביב,
הי עליהם יחיו.

שלום וברכה.

מאשר הנני קבלת המכתב כתוב ע"י הו"ח אי"א נו"נ וכו' מנשה שי
לוקברניק,

ונעם לי לקרות בו מסדר הלימודים והתפלות בבית הכנסת, וכידוע מעלת
בית הכנסת שהוא גם בית המדרש, שנלמדים בו שיעורים ברבים, בתורת הנגלה
ובתורת החסידות.

ויהי רצון שילכו בכל האמור מחיל אל חיל, כוונתי להרבות אור וחום
בעבודת התפלה ולהרבות הבנה והשגה בלימוד התורה, ובלימוד המביא לידי
מעשה, הוראות תורתנו תורת חיים,

אשר שלשה אלו הם העמודים עליהם העולם [קטן (זה האדם) והעולם
גדול כפשוטו] עומד, כדבר משנה.

ועי"פ מ"ש חבר אני לכל אשר יראוך, מצורף בזה המחאתי פרטית,
השתתפותי סמלית בהוצאות בית הכנסת ובית המדרש.

בברכה לכאו"א מהמתפללים, הם וב"ב שליט"א,
יעמדו על הברכה לכתובה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה, ובכבוד — המחכה לבשו"ט.

נ.ב. במ"ש אודות ס"ת, אברר בזה מה שאפשר להעשות, וכפי שכותבים
במכתבם שכמה ישובים ישנם שאין להם ס"ת כלל, ובכ"ז הרי אמרו חז"ל אל
תהי מפליג וכו'.

וכידוע מעלת בית הכנסת שהוא גם בית המדרש: ראה ברכות ח, א.
שילכו .. מחזיל אל חזיל: תהלים פד, ח.

ובלימוד המביא לידי מעשה: ראה קידושין מ, ב. וש"נ.
תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).

שלשה .. העמודים עליהם העולם .. עומד, כדבר משנה: אבות פ"א מ"ב.
העולם [קטן (זה האדם): תנחומא פקודי ג. ועוד.

ועי"פ מ"ש חבר אני לכל אשר יראוך: תהלים קיט, סג.

המחאתי פרטית: ע"ס §36

אמרו חז"ל אל תהי מפליג וכו': אבות פ"ד מ"ג.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור
(בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה וזכרתי להם ברית ראשונים גו', שנאמר
בהתועדות ש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון ה'תשל"ד — הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כא אייר, ה'תשפ"א (הי' תהא שנת פלאות אראנו),
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

נעלה יותר מאותיות החקיקה, שלזה באים דוקא ע"י ספירת המלכות (ארץ), ששרשה למעלה מכל הספירות — בבחי' רדל"א³⁴. והיינו, שאע"פ שהמלכות עצמה עיקרה הו"ע הכלים³⁵, ועכ"פ אינה ענין האורות, שהרי לית לה מגרמה כלום³⁶, מ"מ, מצד שרשה בבחי' רדל"א הרי היא למעלה מן הכלים ומן האורות כו'.

וענין זה בא לאחרי ההקדמה דאת מצוותי תשמרו, שהוא הלימוד על מנת לשמור ולקיים³⁷, כי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה³⁸, והיינו, שהמעשה פועל עליו בלימוד שיהי' באופן גדול תלמוד, כי ע"י הלימוד מגיעים רק לבחי' החקיקה, ודוקא ע"י המעשה³⁹, שקשור עם בחי' המלכות כו', מגיעים לבחי' העצם ממש שלמעלה גם מאותיות החקיקה.

(ו) **ועפ"ז** יובן גם מ"ש וזכרתי להם ברית ראשונים גו'. ובהקדים, שכיון שבחי' ראשונים היא דרגא נעלית ביותר⁴⁰, אינו מובן, מהו הצורך בענין הברית, שהרי מבואר בדרושי פ' נצבים⁴¹ שענין הברית הוא כמשל שני אוהבים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם כו', גם במעמד ומצב שע"פ הטעם והדעת הי' צריך לפסוק האהבה כו', והיינו, שהצורך בכריתת ברית הוא בדרגות נמוכות כו', אבל במדרגה נעלית כמו בחי' ראשונים, אינו מובן מהו הצורך בענין הברית. אך הביאור בזה, ע"פ משנת"ל שגם הדרגא היותר נעלית דאותיות החקיקה שהו"ע ע"ס הגנוזות היא רק בבחי' הכלים, וצ"ל גם עלי' לבחי' האורות כו', ועד לבחי' העצם כו'. ועד"ז יש לומר גם בנוגע לענין דברית ראשונים⁴² כו'⁴³.

תוכן המאמר

בחוקותי תלכו — ענין החקיקה בלימוד התורה — לא רק באותיות הדיבור והמחשבה, שהם ע"ד אותיות הכתיבה שיכולים להפרידם מהקלף, אלא באותיות החקיקה, כשחושב השכל כפי שהוא בעצמו, טרם שמתלבש באותיות המחשבה. ולמעלה מזה — שהאותיות מיוחדים עם השכל כפי שהוא בהעלם בנפש. ועי"ז נעשה ההילוך לבחי' החקיקה שלמעלה — בחי' הכתר, שלמעלה מאותיות הכתיבה, שהם ע"ס דאצילות. ואת מצוותי תשמרו גו' ונתנה הארץ יבולה — שע"י המעשה שקשור עם בחי' המלכות (ארץ) מגיעים לבחי' העצם שלמעלה מאותיות החקיקה (שרש הכלים), כי, מצד שרש המלכות ברדל"א ה"ה למעלה מכלים ואורות. והקשר עם מ"ש בסיום הפרשה וזכרתי להם ברית ראשונים (ברית השבטים, שיומשך להם מבחי' אריך ועתיק) — שגם בדרגא היותר נעלית דראשונים יש צורך בכריתת ברית, כיון שצ"ל עלי' למעלה גם מאותיות החקיקה (שבבחי' הכלים) — לבחי' האורות ועד לבחי' העצם.

(40) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' שמ — פרטי הדרגות בזה.

(41) לקר"ת נצבים מד, ב.

(42) אולי הכוונה למ"ש בהמשך הכתוב "ברית ראשונים .. להיות להם לאלקים", כמבואר באוה"ת פרשתנו (ע' ריג; ע' שג) שזהו "ע"ד שלע"ל והי' הוי' לי לאלקים", שע"י שיהי' גילוי עצמות אוה"ת ממש אזי שם הוי' יהי' בבחי' אלקים, וזהו להיות להם לאלקים דוקא".

(43) חסר הסיום (המור"ל).

(34) ראה עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ב. וראה סה"מ תרנ"ט ע' יא [טו]. וש"נ.

(35) ראה המשך תרס"ו ע' תיא [תקמא].

(36) ראה זח"א לג, ב. קלה, סע"ב. רלו, ב. רמט, ב.

(37) פרש"י ריש פרשתנו.

(38) קידושין מ, ב. וש"נ.

(39) ברשימה נוספת, שנזכר גם הענין שלעתיד לבוא יהי' מעשה גדול (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' שט. ע' שיז. ועם הוספות כו' — אוה"ת ואתחנן ס"ע רמו ואילך. ע' רעו ואילך. ע' רפ. ע' שב ואילך).

שבנפש המדברת כו', ועד שמקורם מבחי' הנפש עצמה, שהנפש מלאה אותיות²⁴, וכמאמר הידוע של רבותינו נשיאינו²⁵: יחידה שבנפש שיינקט אותיות. ועפ"ז מובנת השייכות דאותיות הדיבור לענין החקיקה, כיון שדוקא שורש אותיות הדיבור הוא בעצם הנפש כו'.

ועפ"ז יובן הענין דאם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה [כפי שענין זה הוא אצל כל אחד מישראל, גם אנשים פשוטים, בקביעת עתים לתורה, כל חד לפום שיעורא דילי], דכיון שישראל מתקשראן באורייתא כו'²⁶, הנה כאשר ישראל מקשרים את העצם שלהם (ששם הוא שורש אותיות הדיבור שבתורה כפי שהם באופן של חקיקה) עם העצם (בחי' החקיקה) דתורה, עי"ז שכל מציאותם היא היגיעה בתורה, אזי נעשה אצלם ההילוך (תלכו) לבחי' החקיקה שלמעלה, גליף גליפו בטהירו עילאה²⁷, בחי' הכתר, שהע"ס שבהם הם ע"ס הגנוזות, שלמעלה מאותיות הכתיבה שהם ע"ס דאצילות כו'²⁸.

(ה) **אמנם** עפ"ז צריך להבין מ"ש לאח"ז ונתנה הארץ יכולה גו'²⁹, דלכאורה, כיון שענין החקיקה (בחוקותי תלכו) הוא בעצם הנפש, למעלה מהשכל (גם כפי שהוא בכח המשכיל), ולמעלה מהרצון כו', שדוגמתו למעלה היא בחי' הכתר, אריך ועתיק כו', איך יתכן שהשכר על זה הוא ונתנה הארץ יכולה, שארץ קאי על מלכות דאצילות³⁰, שהיא בחי' אחרונה שבאצילות כו'.

אך הענין הוא, שבאמת שייך עלי' למעלה אפילו מבחי' אותיות החקיקה, כי אותיות החקיקה הם שורש הכלים, שהרי גם בנוגע לע"ס הגנוזות [שענינם נתבאר ע"פ ג' משלים³¹, החל מהמשל דשלהבת הקשורה בגחלת כו'] מבואר³² שהם רק שרשי הכלים, שלכן יש שם עשר ספירות, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר³³, משא"כ האורות הם פשוטים כו'. והרי אין ערוך הכלים לגבי האורות. וזהו שלאחרי בחוקותי תלכו, שהו"ע אותיות החקיקה, נאמר ונתנה הארץ יכולה, שזהו ענין

24 ראה לקו"ת פרשתנו מה, ד. נשא כו',
 ב. שה"ש ד, ב.
 25 סה"מ תרס"ו-תרס"ז ע' מב.
 26 ראה זח"ג עג, א.
 27 ראה זח"א טו, א.
 28 אוה"ת פרשתנו ע' תקלה ואילך.
 29 ראה אוה"ת שם ע' תקכח. ע'
 30 ספר יצירה פ"א מ"ד.
 31 לקו"ת פרשתנו מז, סע"ב.
 32 דרך מצותיך קפב, א ואילך. סה"מ תרס"ח ע' רג ואילך. ועוד.
 33 ראה פרדס שער הצחצחות פ"ו. וראה גם אוה"ת ענינים ע' קע. סה"מ תרס"ח שם. המשך תעריב ח"ב ס"ע תקמד ואילך [ח"ד ס"ע ארפב ואילך. וש"נ].

בס"ד. ש"פ בהריבחותי, מבה"ח סיון, ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וזכרתי להם ברית ראשונים וגו', ולעיל מיני' כתיב¹ וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. ומביא הצ"צ באוה"ת² מ"ש במד"ר³, כשם שנשבעת לאבות וקיימת עמהן ברית, שנאמר וזכרתי את בריתי יעקב גו', כך אף לשבטים כו', שנאמר וזכרתי להם ברית ראשונים, זו ברית השבטים. ומבאר, שי"ב שבטים ושבת לוי הם י"ג, והם י"ב בקר דבריאה והים עליהם מלמעלה. והכריתת ברית (ברית השבטים) היא שיומשך להם מי"ג תקו"ד דאריך. והענין בזה, דהנה ידוע שאף שהשבטים עצמם הם בבריאה, ישנו ענין עליית השבטים מבריאה לאצילות, כמ"ש⁴ ששם עלו שבטים שבטי י"ה. אבל גם לאחרי עלי' זו ישנו עדיין חילוק בין מדריגת השבטים למדריגת האבות, שהשבטים הם בחי' ז"א (שזהו"ע י"ב גבולי אלכסון דז"א דאצילות), ואילו האבות הם בחי' א"א [ואע"פ שגם ז"א בעתיקא אחיד ותליא⁵, הרי מבואר⁶, שאין זה מבחי' עתיק ממש, כי אם מבחי' א"א, וא"א מעתיק, וגם זה רק באופן דאחיד ותליא בלבד]. וזהו העילוי שע"י ברית השבטים, שנמשך מי"ג תקו"ד דאריך, ועד לבחי' עתיק כו'.

(ב) **ויש** לקשר ענין זה עם מ"ש בהתחלת הפרשה⁷ אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו וגו' ונתנה הארץ יכולה וגו'. דהנה, מ"ש אם בחוקותי תלכו קאי על לימוד התורה, כפירוש רש"י: יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. והיינו, שכאן נקרא לימוד התורה בשם בחוקותי, מלשון חקיקה.

1 פרשתנו (בחוקותי) כו, מה.
 2 שם, מב.
 3 פרשתנו ח"א ע' ריא ואילך. ע' שמ.
 4 ח"ג ע' תקנב.
 5 שמו"ר פמ"ד, ט.
 6 ע"פ מלכ"ס ד, ז, כה.
 7 ראה זח"ג קיח, ב ובביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי לשם (קעד, ג ואילך).
 8 לקו"ת פקודי ז, ג. מסעי צד, א. שם, ג.
 9 זח"ג רצב, א (אד"ז).
 10 ראה סה"מ תרנ"ט ע' יא [שון].
 11 כו, ג ואילך.
 12 תהלים קכב, ד.

ג) **והענין** בזה, כמבואר בדרושי חסידות (ובפרט בדרושי פרשת בחוקותי¹¹) שיש בתורה אותיות החקיקה, כפי שהי' בגלוי בלוחות, עליהם נאמר¹² והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, שהכתב הוא מעצמן של הלוחות אשר נחקק מהם ובהם, ולא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן. ונוסף לזה יש בתורה גם אותיות הכתב, כמו בספר תורה [החל מהס"ת שבמשכן ומקדש שהיתה מונחת מצד ארון ברית ה'¹³, ולא בתוך הארון עצמו, שהרי אין בארון רק שני לוחות האבנים גו'¹⁴], בדיו כתובה על הקלף, שהאותיות הם מהות בפני עצמן, ואינם מעצמיות הקלף כו'.

וענינו ברוחניות בנפש האדם בנוגע ללימוד התורה, דהנה¹⁵ כתיב¹⁶ חיים הם למוצאייהם, ואמרו רז"ל¹⁷ אל תקרי למוצאייהם אלא למוצאייהם בפה, באותיות הדיבור דוקא (נוסף לכך שצ"ל באופן דכל עצמותי תאמרנה¹⁸). אמנם, כיון שלימוד התורה צ"ל בהבנה והשגה, אפילו בתושב"כ, ומכ"ש בתושבע"פ שענין ההבנה וההשגה הוא תנאי עיקרי בקיום מצות ת"ת, כמ"ש רבינו הזקן בשולחנו¹⁹ שאם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל, הרי מובן שצ"ל גם אותיות המחשבה. והנה, אותיות הדיבור ואפילו אותיות המחשבה אינם מהות השכל עצמו, אלא רק לבוש לשכל, וראי' לדבר, שהרי מצינו שהתוס' הרא"ש והר"ן אומרים אותה השכלה (בכללות) באותיות ותיבות אחרים, והיינו לפי שהאותיות והתיבות לגבי השכל הן כמו לבוש בלבד²⁰, שהרי אפשר להפריד את האותיות מהשכל ולומר את אותו שכל באותיות אחרים. וא"כ, הרי זה כמו אותיות הכתיבה בדיו על הקלף, שהאותיות אינן ממהות הקלף, אלא הדיו הוא דבר נוסף על הקלף, ואפשר להפרידו מן הקלף, ולשנותו לצורת אותיות אחרים, ודוגמתו באותיות המחשבה וכ"ש באותיות הדיבור. אך יש בשכל גם אותיות החקיקה, והיינו שכשחושב את השכל כפי שהוא בעצמו (טרם שנתלבש באותיות המחשבה), שגם במחשבה זו ישנם אותיות, שהרי אי אפשר כלל להיות גילוי שכל אפילו

(11) ראה לקו"ת ריש פרשתנו ד"ה אם בחוקותי האי' (מה, א ואילך) וביאורו (שם, ד ואילך). ועם הגהות וכו' — אוה"ת פרשתנו ח"ג ע' תתקא ואילך. ע' תתקלב ואילך.
 (12) תשא לב, טז.
 (13) ראה ב"ב יד, ב.
 (14) מלכים"א ח, ט.
 (15) בהבא לקמן — ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע תתקלב ואילך.
 (16) משלי ד, כב.
 (17) עירובין נד, רע"א.
 (18) תהלים לה, יו"ד. וראה תניא רפ"ז (מז, א).
 (19) ה' ת"ת ספ"ב.
 (20) לקו"ת פ' ראה כד, ד.

כמוח האדם עצמו בלי אותיות, לפי שענין האותיות הוא מלשון אתא בוקר²¹, שהו"ע הבאה והמשכה כו', וא"כ, בהכרח לומר שגם במחשבת השכל עצמו ישנם אותיות, אלא שהאותיות הם בהעלם ואינם מורגשים כלל, ומה שרגש אינו אלא השכל בלבד, והיינו לפי שהאותיות כלולים בשכל עצמו, ואינם דבר נפרד חוץ מהשכל, בדוגמת אותיות החקיקה שהם בגופו של האבן טוב, ולא כמו אותיות הכתיבה שהדיו הוא דבר נפרד מן הקלף.

אמנם באמת המשל דאותיות החקיקה אינו מכוון עדיין בנוגע למחשבת השכל עצמו, כי, אע"פ שהאותיות שבמחשבת השכל עצמו הם עצם אחד עם השכל, הרי עדיין לא יתכן לומר עליהם שהם עצם אחד עם הנפש, שהיא למעלה אפילו מכח השכל. וכיון שהכתוב אומר בחוקותי גו', שהו"ע החקיקה של הקב"ה, הרי הדוגמא מזה בנפש האדם צ"ל (לא רק בשכל, אלא) בנוגע לנפש עצמה. ויש לומר, שהדוגמא לזה היא מכח השכל כפי שהוא בהעלם בנפש, קודם שבא לידי גילוי, שגם שם יש אותיות שמיוחדים עם השכל, וכיון שהשכל מיוחד עם הנפש, הרי גם האותיות מיוחדים עם הנפש, כמשל אותיות החקיקה כו'.

ד) **אך** עדיין צריך להבין השייכות דבחוקותי תלכו, שהו"ע אותיות החקיקה, ללימוד התורה (שתהיו עמלים בתורה), שהרי לימוד התורה צ"ל באותיות הדיבור דוקא (כנ"ל), ולכאורה, מהי השייכות של הדיבור בתורה לאותיות החקיקה דקאי על האותיות כפי שהם בעצם הנפש.

ויובן ע"פ המבואר באגה"ק²² בענין אבא (חכמה), ולא רק חכמה שבסדר השתלשלות, אלא גם חכמה שלמעלה מסדר השתלשלות כו') יסד ברתא²³ (שחכמה היא היסוד לאותיות שנקראו ברתא, בת, בחי' המלכות), שהתהוות אותיות הדיבור אינה ע"י שינוי התנועות שבשפתיים ועד"ז שאר מוצאות הפה [שהרי אין הנפש מתכוונת ויודעת כלל לכיון שינוי התנועות כו', אלא אדרבה, שינוי התנועות שבשפתיים וכו' הוא לפי השינוי שברצון הנפש לבטא אות זו או אות אחרת. ויותר נראה זה בביטוי הנקודות, שכאשר רצון הנפש לבטא נקודת קמץ, אזי ממילא נקמצים השפתיים, ובפתח נפתחים השפתיים, ולא שרצון הנפש לקמוץ או לפתוח כו'], אלא מבטא האותיות (והנקודות) הוא משכל הנעלם וקדמות השכל

(21) ישע"י כא, יב. וראה תו"א משפטים (23) זח"ג (רע"מ) רמח, א. רנו, סע"ב. עז, ג. אוה"ת בשלח ס"ע שצא. ובכ"מ. רנח, א. תקו"ז תכ"א (סא, ב).
 (22) ס"ה.